

Členská příloha týdeníku „Das Goetheanum“, ročník 7/1930

Rudolf Steiner

4. listopadu 1917, Dornach

Upozornil jsem vás na to, že ve vývoji lidstva existují spirituální souvislosti, jejichž působení prostupuje lidskou duši. Učinil jsem to ve spojení s Goethovými snahami převést Fausta do souvislosti s impulsem pátého poatlantského věku, tím, že ho svedl dohromady s Mefistofelem, s ahrimanskou mocností. Potom jsem ukázal, jak se má Faust ponořit do impulsů čtvrtého poatlantského věku, jehož podstatu jsem vám charakterizoval, aby se ve Faustově duši vědomě uskutečnila vzájemně se prostupující práce toho, co vládne v lidských duších nevědomě vlivem vývojových zákonů.

Řekl jsem vám, že pátý poatlantský věk, náš věk, bude mít po všech stránkách co činit s velkou, významnou otázkou zla, se zdoláváním zla. Lidé se budou muset naučit, co všechno musí duše zjednat, aby mocnosti zla dílem překonala, dílem je proměnila v dobré impulsy. Toto všechno vzešlo ze základů impulsů čtvrtého poatlantského věku, jenž měl především co činit s problémem zrození a smrti. Převzal to již jako dědictví z atlantského věku. Stačí pohlédnout na samotný Kristův impuls, ke kterému došlo v první třetině čtvrtého poatlantského období. Toto čtvrté poatlantské období začíná roku 747 před Kristem založením Říma, takže ve čtvrtém poatlantském období muselo uplynout 747 z 2160 let, než začal působit právě do tohoto období hlavní impuls, impuls Kristův. Nemá tento Kristův impuls co činit s velkou, významnou otázkou, která přivolává do vývojových dějin lidstva otázky po zrození a smrti v jejich nadsmyslovém významu? Kolik se toho na křesťanské půdě diskutovalo, přemýšlelo, procitovalo o zrození Krista! Jak nesmírně významnou roli hraje Kristova smrt! V Kristově narození a smrti vidíme na zvlášť výrazných bodech tento zápas v duši člověka s problémem zrození a smrti. Byl to zápas v duši z toho důvodu, že tento zápas zde existoval v elementárnější, fyzičtější podobě již ve velké atlantské době. Právě ve čtvrtém atlantském kulturním období, uprostřed atlantské doby - tím také ještě v pátém jako pozdější účinky - měli jednotliví lidé v moci síly, které souvisely se zrozením a smrtí. V oněch atlantických existovaly síly, které se daly rozvíjet, s vlivem na zrození a smrt, ve zcela jiné než pouze přirozené míře. Dobré a zlé síly v člověku působily na zdraví a nemoc bližních ve značném rozsahu, a tím také na zrození a smrt. Zde byla spatřována souvislost mezi tím, co člověk konal v atlantském věku, a tím, co se uskutečňuje v tzv. přirozeném dění jako zrození a smrt.

Nyní, v poatlantské době, ve čtvrtém kulturním poatlantském věku, byl tento problém zrození a smrti převážně vložen do lidské duše. Avšak v našem pátém období lidé budou muset zápasit se zlem tak elementárně, jak elementárně se zápasilo se zrozením a smrtí v době atlantské. Zejména vlivem rozmanitého ovládní přírodních sil budou velkolepě, giganticky působit do světa popudy a impulsy ke zlu.

A v odporu, který lidé budou muset klást z duchovních základů, budou vyrůstat opačné síly, síly dobra. Bude to tak zejména již v pátém věku, kdy využíváním elektřiny, jež nabude ještě zcela jiných rozměrů než dosud, bude člověk schopen šířit na Zemi zlo, kdy ale i přímo, ze samotné síly elektřiny, bude Zemi zaplavovat zlo.

Je nutné, abychom si tyto věci uvědomovali. Neboť kdo chce přijímat spirituální impulsy, najde strategické body odporu, najde východiska impulsů, které se mají vyvíjet právě odporováním zlu. Je ovšem obtížné již dnes mluvit v tomto vztahu o jednotlivostech, protože tyto jednotlivosti se většinou ještě v širokém rozsahu dotýkají zájmů, jichž se lidé nechtějí dotýkat. Ostatně v tomto vztahu se lidé

dělí na jedné straně na takové, kteří velmi trpí tím, že si nedovedou vysvětlit, jak jsou zapleteni do světové karmy a musí prožívat to či ono, aniž by se obratem ruky dovedli stát zbožnými. Na druhé straně na ty, kteří - namnoze zapleteni do světové karmy tohoto pátého poatlantského věku - nechtějí nic slyšet o tom, co vlastně tkví v impulsích prostupujících svět, protože lidé často mají zájem na tom, právě ničivé impulsy prohlašovat za tvůrčí. Vylíčili jsme přece, jak od poslední třetiny 19. století působí mezi lidmi bytosti, které jsem označil jako odpadlé duchy temnoty, bytosti z hierarchie Angeloi. Tyto bytosti byly již sloužícími články dobrých, pokrokových mocností ve čtvrtém poatlantském období. Tehdy ještě sloužily při zřizování řádů, které - jak jsem to charakterizoval - jsou vzaty z pokrevního příbuzenství lidí. Nyní jsou v říši lidí, a jako opozdivší se bytosti Angeloi působí do impulsů lidí, aby to, co souvisí s pokrevním, rodovým, nacionálním a rasovým příbuzenstvím, uplatňovaly opožděně a tím ahrimansky. Takto omezují jiné sociální struktury lidstva, jež se mají utvářet ze zcela jiných základů než např. z pokrevních svazků rodiny, ras, kmenů, národů. Takže dnes záleží hlavní začátek práce těchto duchů právě v abstraktním zdůrazňování principu nacionality. Toto abstraktní zdůrazňování principu nacionality, toto vytyčování programu na základě principu nacionality patří do snah duchů temnoty. Budou se k lidem přibližovat stále více, stále intimněji než opozdivší se duchové čtvrtého poatlantského období, kteří patřili do hierarchie Archangeloi. Významným rysem pátého poatlantského věku bude právě to, že se bytosti Angeloi, které stojí bezprostředně nad hierarchií lidí, mohou velmi intimně přibližovat k jednotlivým lidem, nikoli pouze ke skupinám. Jednotlivec se tedy bude domnívat, že věci zastupuje ze svého vlastního osobního impulsu, zatímco je - dá se již říci - posedlý zmíněným druhem bytostí Angeloi.

Ještě jednou si ujasněme, jaké to byly znaky opožděných duchů temnoty čtvrtého poatlantského věku, abychom pak lépe porozuměli tomu, jaké tyto snahy jsou v našem pátém poatlantském věku. Už jsem na to poukázal: ve čtvrtém poatlantském věku bylo normální, zakládat veškerou strukturu lidstva na pokrevních svazcích, na pokrevním příbuzenství. V této době, tedy v době řecko-latinského kulturního období, se ahrimansko-luciferské bytosti, které se opozdily, stavěly na odpor právě pokrevním svazkům. Ponoukaly k rebelství, jež lidé chtěli řešit na základě pokrevního příbuzenství. Zejména to byli - je to známo již na základě všeobecné duchovní vědy - v určitém vztahu potomci individualit, působících v atlantské době ještě magicky, kteří se jakožto odporující individuality, jakožto rebelové, stali hrdy, právě v opakování atlantské doby, ve čtvrtém poatlantském věku. Ve způsobu, jak tento řeckolatinský věk vycházel těmto rebelům vstříc, - že v tehdejší době, kdy zde přece ještě bylo moudré mysterijní vedení lidí, neříkalo se lidem: vyhněte se rebelům, vyhněte se ahrimanským, luciferským duchovním bytostem, - to se jim neříkalo. Nýbrž vědělo se: v plánu moudrého běhu světa je stavět tyto bytosti na jejich místo, používat jich. Dnes je slabostí mnohých lidí, že při zmínce o Luciferovi a Ahrimanovi volají: Proboha, vyhněte se jim! - Jakoby se jim mohli vyhnout! O tom jsem mluvil častěji. Lidem tohoto věku se poznání podávalo způsobem, jakým poznání ve čtvrtém poatlantském věku muselo být. A působení dobrých bohů - smím-li to tak říci - tkvělo již v pokrevních svazcích. Tomuto působení se lidé oddávali (Tenkrát. Dnes musí být zduchovnělejší.) ve vzájemné lásce, založené na pokrevních svazcích. Aby se pokročilo kupředu, muselo povždy docházet ke vzpourám. Tento běh světového vývoje se musel lidem vysvětlovat v mýtech, pověstech, legendách. Zasvěcencům pak věci byly sdělovány ještě jinak. A to formou, již podobné formě, která přistupuje k člověku dnes. Avšak lidé v nejširším okruhu života nebyli by zralí přijímat vysvětlení mýtů. Tehdy se jim vyprávěly exoterní mýty, v nichž se však skrývají hluboké, významné vývojové pravdy.

Podívejme se na jeden z těchto významných mýtů, jenž právě souvisí s tím, o čem jsem teď mluvil. Podívejme se na mýtus, vypravující o tom, jak se v orákulu předpovědělo Laiovi z Théb při jeho sňatku z lokaste, že z jeho manželství vzejde syn, jenž se stane vrahem svého otce a se svojí matkou bude žít v krvesmilství. Laios si nicméně nedal ve sňatku zabránit. Když se ale přece narodil

syn, dal mu provrtat paty a vysadit ho na Kithaironu. Zde se ho ujal pastýř. Pastýřova žena ho nazvala pro jeho provrtané paty Oidipus. Víte už, jak příběh pokračuje. Víte, že chlapec Oidipus vyrůstal, že se rozvíjely jeho vloh, že jeho duši brzy zneklidňovaly pochybnosti o jeho původu, protože jeho druhové ho na leccos upozornili. Že potom delfské orákulum podalo významný výrok, - dnes je to bolestná záležitost, chceme-li ho studovat v celé jeho souvislosti. Říká prostě: „Vyhýbej se otčině, jinak zabiješ svého otce a oženíš se s vlastní matkou.“ To bylo řečeno Oidipovi.

Jenže vězel v dokonalé iluzi. Vždyť nevěděl, kdo skutečně byl jeho otcem a matkou. Za svoji otčinu musel považovat Korinth. Nakonec Korinth opustil, aby tam nezpůsobil neštěstí, nezabil svého otce a neoženil se se svojí matkou. Ale osudným se mu stalo právě to, že odešel, že nastoupil cestu do Théb. Na cestě potkal vůz, v němž jel jeho otec s hlasatelem. Ve vzniklé hádce zabil otce, pokračoval v cestě do Théb, a jeho prvním činem bylo-jak víte -, že rozluštil hádanku Sfingy. Tím jsme Oidipa správně postavili do celého vývojového pochodu čtvrtého poatlantského věku. Neboť v určitém vztahu patřila hádanka Sfingy, záhada člověka, čtvrtému věku. Oidipus byl tedy jedním z těch, kteří se vyznali. Neřekl Sfinze: „Nerad odhaluji vyšší tajemství“, nýbrž tajemství rozluštil. Tím byl do čtvrtého věku vznesen impuls, jenž působil dále, jehož se Oidipus zúčastnil. O rozluštění hádanky Sfingy Oidipem by se dalo mluvit velmi dlouho. To však dnes není třeba. Dnes si pouze objasníme, že to, co koná Oidipus, ukazuje ho jako hrdinu čtvrtého poatlantského věku.

Nyní odešel do Théb, oženil se s matkou, kterou přirozeně nepovažoval za svoji matku, byl poměrně šťastný, dokud nepropukl mor. Nakonec to byl věstec Teiresias, jenž odhalil celou pravdu. Lokaste, která si náhle uvědomila, že je manželkou vlastního syna, si vzala život. Oidipus se oslepil a byl vyhnán vlastními syny, a jiný, Théseus, o něj potom pečoval v attickém háji až do jeho smrti, takže spočinul v attické půdě. Až posud nám stačí sledovat Oidipovo drama.

Co nám líčí? Líčí nám, jak jedna individualita, Oidipus, je vyjmuta z pokrevního svazku, vyvíjí se mimo něj a potom je do něj zase vrácena pro svoji záhubu. Máme před sebou nejen subjektivního rebela proti pokrevnímu svazku, nýbrž člověka, jenž se vlivem samotných přírodních zákonů stává ztělesněním vzpoury proti pokrevním svazkům, a ty si právě tím proti sobě vyburcuje.

Pokuste se sledovat řeckou mytologii vzhledem k takovým lidem, k takovým hrdinům, kteří jsou určitým způsobem zasazeni do pokrevních svazků, potom jsou pohozeni, takže svůj vývoj prodělávají mimo pokrevní souvislosti a potom právě vnášejí jiné vývojové impulsy tím, že jsou vysazeni ze starého řádu, z normálního řádu. Takovým je Oidipus, takovým je i Théseus, jenž o něj pečuje v attickém háji.

Není divu, že se v Řecku nemohlo lidem říci, kdo vlastně za těmito hrdinami vězí. Že to jsou velcí rebelové, kteří však jsou nutní v celém moudrém běhu světového vývoje. I samotný Théseus. I zde to byl výrok orákula, jehož se dostalo otcovi, takže dal syna vychovat daleko od sebe. Matce, která Thésea porodila daleko od otcovy domoviny, bylo řečeno: Když jinoch vyroste, takže bude moci použít určitého meče, potom se může vrátit. Zase je Théseus vyňat z pokrevní souvislosti. On - znáte báji, jak Athény osvobodil od placení daně ve formě jinochů, obětovaných Mino- taurovi, jak se pomocí Ariadnina klubka zachránil - i on rozluští důležité hádanky čtvrtého poatlantského věku. A stal se Oidipovým ochráncem. Je to však Théseus, jenž unese desetiletou Helenu a skrývá ji. Tedy právě Théseus je uváděn do souvislosti s Helenou.

Za těmito věcmi vězí hluboké vývojové záhady čtvrtého poatlantského věku. „Dvorní dáma“ 16. století neví ovšem o těchto věcech nic více než: „Od desátého roku byl s ní (s Helenou) kříž.“ Tím však Goethe zase ukazuje na něco velmi významného. Goethe dobře věděl: To, co vězí za Helenou, mělo by vlastně být uctíváno způsobem, jakým uctívá Helenu Faust. Avšak právě vzhledem k Heleně působily nejhorší síly pomluv. Z těchto věcí by se lidstvo mohlo naučit, jak právě to, co by mělo být uznáváno, co třeba stojí nejvýše, může být nejvíce osočováno pomluvami.

Toto jsem chtěl pouze naznačit, abych vám ukázal, jak Helena tajuplně souvisí s individualitami rebelů čtvrtého poatlantského věku, kteří ve smyslu moudrého vedení světa měli tehdy za úkol

prolomit pokrevní souvislost. Jak je tomu s Paridem, jehož nám Goethe - promiňte triviální slovo, není to však triviálně míněno - ve scéně „Vyvolávání duchů“ líčí vlastně jako Faustova konkurenta, jako Faustova soka.

Jak je tomu s Paridem? Rovněž se nám vypráví: Byl synem Priama a Hekuby. A pozoruhodně se praví, že když s ním byla jeho matka těhotná, měla sen. Zde zprvu není výrok orákula, nýbrž sen, jenž však skrývá hlubokou pravdu. Tento sen zvěstoval Paridově matce před zrozením: porodíš hořící pochodeň, která zapálí město Tróju. Proto mluví souběžná báje rovněž o výroku orákula, jenž oznamuje otci, že tento syn bude neštěstím Tróje. Ať z toho či onoho důvodu - otec odložil i Parida. Paris je tedy jedním z těch, kteří byli vysazeni z pokrevního společenství. Je vychován v Parionu, daleko od pokrevního svazku. A tehdy se odehraje to, o čem teď vypravuje báje: bohyně sváru Eris určila jablko té, která je nejkrásnější. Bohyně Héra, Pallas Athéna a Afrodita vyzvou Parida, aby rozhodl, která je nejkrásnější. Praví se dokonce, že Héra slíbila Paridovi Asii, to znamená vládu nad Zemí, neboť „Asie“ znamenala tehdy vůbec vládu nad Zemí. Pallas Athéna válečnou slávu. Afrodita nejkrásnější ženu.

Paris přiznal cenu krásy Afroditě. Jak významně tím zasáhl do běhu řeckých záležitostí, líčí velký, závažný Homérův zpěv. V samotném Paridovi máme tedy takovou individualitu, která se vzpírá pokrevním svazkům.

Vyjme Helenu z řeckých pokrevních svazků, chce ji přenést do Tróje. Chce zpřetrhat pokrevní svazky. Věci pokaždé spolu souvisí tak, že vidíme, jak se v řeckých bájích o héróích staví do vývoje to, co má prolomit pokrevní svazky. Neboť pokrevní svazky, které jsou silné, mocné, mohutné, jsou vlastně hnacím perem sociální struktury.

Nyní se budeme také několik minut zabývat otázkou, která je na tomto poli zvlášť významná. Někdo by přece snadno mohl položit otázku: Ale jak je tomu potom s lidskou svobodou, když k závažným činům jako je únos Heleny Paridem, dochází tím, že se nahoře v duchovním světě děje něco takového jako spor tří bohů? Člověk potom vypadá jako pouhý nástroj, jímž se uskutečňuje to, co se nahoře v duchovních oblastech nejen připravuje, nýbrž to z nich i působí. V určitém smyslu musíme opravdu říci: To, co se dole uskutečňuje prostřednictvím člověka, je zrcadlovým obrazem toho, co se děje v duchovním světě. Zde otázka svobody mocně buší na brány lidského poznání. Což jsme opravdu automaty, jež svými činy ukazují zrcadlový obraz toho, co se děje nahoře v duchovním světě? A zase, jak by tomu bylo s duchovním světem, jenž všechno řídí, kdyby určitou měrou neměl co dělat, kdyby byl nečinný? Je nutno pochopit dvojí: předně, že běh světa skutečně vede a řídí duchovní síly a duchovní mocnosti a nic se neděje, co se neděje dolů z duchovního světa. Za druhé, že člověk má svobodnou vůli. Obě věci se zdají být v naprostém protikladu. A skutečně se tím dotýkáme problému, záhady, která člověka nesmírně zaměstnává, kterou nesnadno řeší. Neboť je tomu následovně: Pohledně vzhůru do duchovního světa. To, co konají bohové, jsou činy bohů. A lidé zde dole uskutečňují impulsy bohů.

Tak tomu je. Jak by přitom mohli lidé být svobodní? Zhruba teď načrtnu tyto problémy - přirozeně dá se o nich pokaždé říci jen něco. Předpokládejme tedy: Nahoře jsou tři bohyně se svým sporem, jenž se mezi nimi odehrává. Výsledkem tohoto sporu je, že na Zemi sestoupí impuls, jenž vzejde z těchto činů tří bohů. - Jak tyto zase souvisí s nadřizenými hierarchiemi, to nás teď při této otázce nemusí zajímat. Co se zde nahoře děje, to se děje s naprostou nutností. Co dělá Paris, děje se proto, že nahoře tři bohyně vykonaly svoji věc. Řeknete: Kde je Paridova svoboda - ta je téměř vyloučena? Avšak: paprsek určitou měrou dopadá na Zem, a zde, na Zemi, není jeden, jehož může zasáhnout, nýbrž může jich zasáhnout mnoho. Předpokládejte, že zde dole je jich sto; devadesát devět věc neprovede, stý ji vykoná! Zde totiž zase hraje roli tajemství čísla. Pokaždé se zaměřuje, že se Paris stane úplným Paridem teprve tehdy, když bude ochoten postavit se tam, kde se mohl impuls uskutečnit. Bohové by prostě vyhledali někoho jiného, kdyby to nebyl vykonal Paris. Potom by se to vyprávělo o někom jiném.

K rozřešení této záhady svobody dospějete totiž oklikou přes číslo. A když se v některém okamžiku mezi jedním stem lidí nenajde nikdo, potom bohové čekají, až tu jeden bude. Ten pak vykoná to, co mu bohové předloží. Tím naprosto není omezován ve své svobodě, protože mohl věc i nevykonat.

Přemýšlejte o této části problému čísla a shledáte, že božsky-nutné moudré řízení světa vůbec není v rozporu s lidskou svobodou. Přirozeně, toto nezahrnuje celý problém svobody, ale zase jednu část. Vidíte tedy, že v celém vývoji lidstva něco znamenají ti řeční héróové, kteří jsou líčení tak, že jsou odkládání.

Jenom si vzpomeňte: V jedné z mých přednášek najdete - nevím, zda jsem to říkal častěji -, že taková báje o odložení se pojí i k Jidášovi, že se i o Jidášovi Iškariotském vypravuje, že byl ve svém mládí odložen. Toto odkládání je to, co se v mluvě mýtu, v mluvě báje týká působení odbojných mocností, které se vzpírají pokrevním svazkům čtvrtého poatlantského věku.

Oblast, z níž ve čtvrtém poatlantském věku vycházejí impulsy k těmto věcem, je oblast, v níž vládou archandělské bytosti. Proto se musí příběhy vyprávět tak, že člověk již povždy stojí vzdálen od vlivů, přicházejících z duchovního světa. Pokaždé se vypravuje, že je to buď orákulum, které přináší zvěst z duchovního světa, nebo že to je bezprostřední vliv světa bohů. Víte, že Helena je dcerou Ledy a Dia. Zde tedy působí dolů duchovní svět. V naší době, kdy jsou to temné andělské bytosti, které se opozdily, působí tyto přirozeně na základě mnohem intimnějšího styku s lidmi. A řekl jsem již: Chceme-li také jen pouze naznačit různé věci, které se pojí k tomuto působení temných mocností od poslední třetiny 19. století, potom vstupujeme na velmi, velmi tenký led. Avšak z celé souvislosti můžete poznat, že to, co bylo správným, normálním vývojem pro čtvrtý poatlantský věk (hledání struktury na základě pokrevních svazků), - že toto ve svém opoždění je pro páté poatlantské období jedním z impulsů, s nímž lidé tohoto období budou muset zápasit. K tomu je ovšem nutno připojit, že zde vystupuje něco zcela nového, že čtvrtý poatlantský věk se svým zápasem se zrozením a smrtí je opakováním atlantského věku. Nyní vystupuje něco zcela nového, co je bezprostředně vytvářeno z máji, z iluze. Avšak tuto iluzi musíme nyní zase chápat správně. Mája zde samozřejmě existovala vždycky. Neboť veškeré vědomí vzniká z klamu, jak jsem to rozvedl v článku, v němž navazuji na „Chymickou svatbu Christiana Rosenkreutze“. Brzy si ho přečtete v časopise „Das Reich“. Avšak od pátého poatlantského věku existuje iluze, klam ještě ve zcela zvláštní míře, protože se bude stále více projevovat takovou formou, že lidé se budou oddávat iluzím. A těchto iluzí, které zde vždy existovaly, avšak pokaždé spojeny s jinými mocnostmi (v třetím poatlantském věku se silami příbuzenství volbou, ve čtvrtém poatlantském věku se silami zrození a smrti, v pátém poatlantském věku se silami zla), těchto iluzí (samotné máji), se zmocní zlo. A toto všechno bude prostupovat chytrost a inteligence.

Zní to paradoxně, když se řekne: Lidem prospívá, že toto všechno poznají, neboť pouze tím, že člověk musí růst přemáháním odporu, může skutečně dospět k svobodě. To lze snadno uznat. Avšak právě to, co souvisí s číslem pět pokaždé takto souvisí s rozvojem, vývojem zla. A lidé si budou muset zvyknout najedno: Vpád sil zla chápat jako vpád přírodních zákonů, přírodních sil, aby je poznali a aby věděli, co působí v základech věcí. Nedívat se na zlo už předem tak, že se od něj chceme odvracet v naprostém egoismu. Zlo je nutno prostoupit vědomím. Avšak na druhé straně musíme zlo skutečně poznat, správně (*pravdivě*) poznat. Především v naší době se šíří v říši lidí síla, která směřuje k tomu, produkovat iluze, které škodí, rozleptávají. Podívejme se na malý příklad takové iluze. Když tento příklad uvádím, tu naprosto nechci v žádném směru ani v nejmenším něčemu stranit, nýbrž chci pouze podat příklad o vpádu iluzí. Předpokládejte, že by dnes vystoupil politik a podle svého nejnítěrnějšího impulsu by se chtěl vyslovit o svém postoji ke koloběhu světa, k rozmanitým věcem, které se tu a tam uplatňují. Tento politik by pokládal za nutné vyslovit se o účasti (vůbec se to tedy netýká národů) britského státu s příslušnými mocnostmi v pozadí (o nichž jsme často hovořili) na současných

událostech. Tento politik by pokládal za nutné, aby se o tom vyslovil. Chtěl by vysvětlit, jak se domnívá, že je nutno zjednat správný poměr k britským impulsům. Kdyby tento politik řekl: Bylo by nevlídným počínáním ochromovat převahu mocnosti, která ovládá moře, - co byste na to řekli? Tento politik konstatuje: Zde existuje mocnost, která ovládá moře. Je nutno zaujmout stanovisko. Je ale nevlídným počínáním, ochromoval rozvoj mocnosti, která přece ovládá moře. Nepočínejme si tedy nevlídně.

Co by se dalo o takovém politikovi říci?

Myslím, že to nejmenší by bylo: Zastupuje mocenskou politiku. Obracíme se tam, kde je moc, že ano. To přece přinejmenším vyplývá z jeho slov. Dnes se v takovém případě neprohiašuje: „Zastupuji mocenskou politiku, připojuji se k mocnosti, která má moc“, - nýbrž dnes se to definuje takto: „Hájím právo a svobodu a nezávislost národů.“ Tyto dvě věci se vyslovují vedle sebe: „Hájím právo a svobodu národů“, a vedle toho: „Je nutno se připojit a nepočínat si nevlídně proti mocnosti, která právě má moc“. Zde vidíte, jak se lidé zaplétají do iluzí! A takto hovořil švédský politik Branting, - neutrální politik. Tak se provádí neutralita. To není výčitka, nikomu nestráním, pouze charakterizují, jak se dnes věci musí odvíjet. Samozřejmě, že zde nadšení pro právo a svobodu národů existuje, ale - zastává se takováto politika. Nedoznává se však: Zastupuji tuto politiku, protože právě nemohu jinak (to by přece byla pravda), nýbrž říká se: Zastupuji tuto politiku na podkladě impulsů práva a svobody národů.

Dnes už je nutno zabývat se takovými věcmi. Nestačí, aby někdo dal na sebe působit pohádkám, které se nesou světem, nýbrž věci se dnes musí přijímat do vědomí. Jen takto lze najít cestu k vývojovým impulsům, jak jsme je vylíčili. Neboť žádný věk vlastně nebyl o sobě poučen tak málo jako nynější, a žádný věk nepotřebuje poučení o sobě tak, jako tento nynější! Vždyť myslíte na to, že nynější věk byl velmi pyšný na své veliké pokroky v nejrozmanitějších myšlenkách. Nakonec se dospělo k tomu, že se z přírodní vědy braly také impulsy pro sociální vědu. O sociální vědě jsem vám hovořil častěji. Pokuste se jednou představit si, co se dnes ještě často říká z oficiálních míst o otázkách výchovy, o sociálních otázkách, právních atd. Pokuste se přenést do smýšlení, s nímž se lidé domnívají podávat své neomylné pravdy, s nímž chtějí zašlapávat do prachu všechno, co se hlásí ke slovu z nějakého jiného pohledu. Část toho, čemu moderní lidstvo věřilo, způsobilo přece, že vlivem impulsů tohoto moderního lidstva, vlivem iluzorních impulsů na jedné straně, - vlivem národnostních impulsů na straně druhé, došlo k tomu, co ve dvou letech přineslo pět miliónů mrtvých lidí a tři až tři a půl milionu nevléčitelně zraněných. Tak tomu bylo po dvou letech. Teď už to trvá přes tři roky. A toto je pouze důsledek toho, co žilo nejprve jako nesprávné myšlenky, v nichž se spojuje iluze s ničivou mocí. Z leččeho jiného, co se mluví o výchově, o právních otázkách, se vyvine něco podobného, jestliže se to bude valit dále neovlivněno spirituálností. Všechno záleží na tom, že tento 5. poatlantský věk potřebuje rozdmýchání spirituálních sil ve vědomí lidstva. Kritika opaku materialistického nazírání je pouze částí horlivosti, s kterou v sobě probouzíme spirituální impulsy. A záleží právě na této horlivosti. Neboť to, co se má mezi lidmi dít, to dnes musí podnikat sami lidé.

Jestliže jsme se učinili zralí postavit se tam, kde dopadne paprsek - ten již přijde, tím si můžete být jisti! Avšak toto dozrávání se může uskutečňovat pouze cestou společenství. V 5. poatlantském věku to bude (vzhledem k ideji) pouze věcí jednotlivých lidí. Bude záležet na tom, aby společenství tyto ideje pochopilo.

Milí přátelé, tuto myšlenku si dobře zapamatujte!

GA 273